

Европейци сме ний, ама все не сме дотам!

Яния Йерков

За да отпразнува влизането на България в европейския Съюз ита лия й подарява символично Манифеста от Вентотене - акта за раждане на европейския федерализъм, с който Алтиеро Спинели и ернесто роси, през далечната 1941 г., отправят своето предупреждение за империалистическите и тоталитарни потенциални напрежения, криещи се в националната концепция за държавата и призовават прогресивните европейски кръгове да изработят нови форми за съвместно съжителство между гражданските общества, които да са в състояние да обезвредят още при зараждането й всяка агресивна подбуда, появила се между тях.

Защо за това радостно приветстване бе избрана именно формата на дар? Защото, позовавайки се на Марсел Мос (първия учен, изследвал практиката на *potlatch*, „състезателната“ размяна на дарове между племенните вождове на американо-индианските общности) бихме могли да отговорим, че дарът е сложна система, имаща за цел да свърже две групи хора, за да утвърди социалния престиж на даряващия и да установи степенуването при разпределението на политическата и социална власт.

Благодарение на М. Мос и на учениците му днес знаем, че всеки дар се включва в поредица действия: подаряване, приемане на дара, и последващото подаряване на свой ред. „да се подари на свой ред“ не означава

да „се върне“ на онзи, който ни е подарил нещо, а означава да се създаде у другия задължение, равно на онова, което той е създал у нас заради това, че е приел дара. поднасянето на България като дар на Манифеста от Вентотене (изненадващо актуален документ поради способността си да очертае проблеми, които са възлови и днес - освен онези, отнасящи се до отношенията между държавите, също и проблемите за труда, за бедността, за отношенията между гражданските и религиозните общности) ще породи действена верига от взаимни задължения само ако успее да създаде символна система от отношения, в чиито рамки италия и България да се свържат помежду си. Заслуга на М. Мос е, че освен символното значение на дара, той подчертава и отнемания му характер, т.е. загубата, на която доброволно се подлага онзи, който се реши да се лиши от ценен предмет, за да го подари на друг. Какво би трябвало да изгубят италия и България? Своето Въображаемо, а именно онази съвкупност от собствени представи и представяния на другия, които

всяка общност използва по необходимост в отношенията си с реалното, като така го забулва .

Ако италия иска да установи една по-задоволителна система от връзки с България, трябва да се освободи от вродения си европоцентризъм от западна марка - европоцентризмът, който винаги ѝ е пречил да види в българското общество израз на една богата и оригинална култура, макар и «друга» . друга, защото винаги е била насочена към културни модели, различни от преобладаващо римско-латинско-германските, които бележат схващането за политическа власт, религиозен живот и изкуство на Запад. друга, защото пет века османско владичество оставят на България значимо мюсюлманско наследство, към което християнската цивилизация се е отнасяла винаги с недоверие (днес то избликва отново). друга, защото - до съвсем скоро - страната беше част от един военнополитически блок, противопоставен на онзи, на който италия про дължава да бъде член... Ако италианската култура (и в нейните рамки и културата на управляващата класа) не успее да разбере, че западното себепредставяне на европа трябва най-после да си даде сметка за наличието и на други форми на съществуване в европа, няма никога да се освободи от наивната си претенция за превъзходство в културната (и в политическата) област и ще остане в плен на етнографския поглед към Балкана, за който я укорява ив. Знеполски, защото той ѝ пречи да схване динамизма и сложността на българския принос за европейската кауза.

На свой ред един смел прочит на Манифеста от Вентотене от българска страна би могъл да предложи на България възможност да преосмисли по нов начин собствената си държавна традиция и самата си идентичност. пост-колониалните изследвания подчертават обстойно това, че себепредставянето на „доминираните“ страни зависи от погледа на страните, които доминират (за какъвто и вид хегемония да става дума). така че време е и България да се откаже от комплексите си за малоценност, които я доведоха до това, да се приюти в ретроспективната утопия на великата си средновековна империя и да мисли собствената си модерност почти изключително като ново обединение на своите *membra disiecta* (разчленено тяло), т.е. като стремеж за едно. от много години вече един просветен неин син - прочутият есеист и теоретик на литературата цветан тодоров, който в течение на десетилетия е преживявал терзанието на едно съществуване, невъзвратно разделено между България и Франция - пише (тъй като го е изстрадал лично), че две половини никога не правят едно. Всяка идентичност - и индивидуалната, и колективната - се изграждат върху мита за изгубеното, което обаче трябва да си остане такова (иначе се стига да неизмерими исторически трагедии).

така че време е акцентът да се премести от етноцентризма и превъзнасянето на „родното“, на „нашето“ („родното“ и „нашето“ сами по себе си не са ценност!) към разсъждението как българите да могат най-после да преминават от обекта към субекта на собствената си история (ив. еленков).

Вече мина времето на идентичността-мост, на преходната идентичност (М. тодорова), в безтегловност между изтока и Запада, между Миналото и Настоящото (пенчо Славейков), нито пък е време да се втвърдява и преповтаря неприемането на европа. (М. Костова панайотова). прочутото пожелание на Алеко Константинов, който се надява и Бай Ганьо да стигне един ден до това, да признае пред себе си: „европейци сме ний, ама все не сме дотам“, трябва днес да отвори място за нова позиция, от която българите, в първо лице, да разглеждат идеята за европа, за европейската култура и за европейския Съюз, обогатявайки я със своеобразния си поглед към света.

В анализа си за това, как действа дарът, Марсел Мос отбелязва един важен елемент, който по-късно ще бъде напълно оценен от неговите последователи: логиката на размяната се основава на изключването.

Най-ценните неща (*coppers* при Kwakiutl, *kwaimatnie* при Baruya и т.н.) не участват в *potlatch*, не се продават, нито се подаряват, а се пазят, за да бъдат препредавани. изключени от размяната, макар че се предават от поколение на поколение, на тях именно се основава - според антрополозите - предаването на другите предмети. така, при символичната размяна между италия, България и другите държави от европейския съюз, духът на Манифеста на А. Спинели и е. роси ще може да се смята за напълно осъществен в деня, в който всяка общност - вместо да следва мечтата за тоталзиращ и абсолютен суверенитет - ще разбере, че найценната част от себе си, която трябва да съхрани е, парадоксално, ...

собствената ѝ зависимост от другия. Не съществува обща и индивидуална идентичност, която да не минава през другия: както проникателно отбелязва Светозар игов - най-изконните значения на днешното българско - дисаги (Бай Ганьо), каруца (Андрешко), фасулковци (пенчо Славейков) - са от чужд произход. Символичният дълг, който ни свързва едни с други е неизлечим и неотстъпен: това е големият урок, идващ от Мос и е време италия и България да го усвоят.

Предговор

Еудженио Колорни (Рим, 1944 г.)

Този текст бе написан и редактиран на остров Вентотене, през 1941 и 1942 г. В тогавашната изключителна обстановка, сковани от твърде строга дисциплина, с информация, която по всякакъв начин се стремяхме да е колкото може по-пълна, сред печалната принудителна инерция и в напрегнатото очакване на скорошното освобождение, в някои умове зрееше процес на преосмисляне на всички проблеми, които бяха самата причина за осъществяването на действията и за поведението, следвано в борбата.

Отдалечеността от конкретния политически живот даваше възможност за един по-дистанциран поглед и подсказваше съвета да се преразгледат традиционните позиции, като се потърсят причините за предишните неуспехи не толкова в техническите грешки на парламентарната или на революционната тактика, или в някаква неопределена „незрялост“ на положението, а в непълнотата на общата постановка и в това, че съсредоточвахме борбата по обичайните разделителни линии, като обръщаме твърде малко внимание на новото, което променяше действителността.

При подготовката за ефикасно водене на голямата битка, която се очертаваше в близко бъдеще, се чувстваше необходимостта не просто да се коригират грешките от миналото, а да се оповестят отново политическите цели с ум, освободен от доктринални предубеждения и от партийна митология.

Така в главите на някои хора си проправи път важната идея, че главното противоречие, виновно за кризите, за войните, за мизерията и за експлоатацията, които тормозят нашето общество, е съществуването на суверенни държави, определени географски, икономически и военно, които смятат другите държави за конкуренти и за потенциални врагове и които живеят, едните спрямо другите, в състояние на *perpetuo bellum omnium contra omnes* (постоянна война на всеки срещу всички). причините, поради които тази идея, не нова сама по себе си, придобиваше аспект на нещо ново в условията и по повода, по който беше формулирана, са различни:

1) Преди всичко интернационалното решение на проблема, което фигурира в програмите на всички прогресивни политически партии, е смятано, в известна степен, за необходимо и почти автоматично следствие

от постигането на целите, които всяка партия си поставя. демократите смятат, че установяването във всяка страна на режима, за който те се борят, ще доведе със сигурност до създаването на онова обединено съзнание, което, преодолявайки културните и морални граници, ще стане предпоставката, смятана за необходима за създаването на свободен съюз на народи и в полето на политиката и на икономиката. Социалистите пък мислят, че установяването на диктатурата на пролетариата в различните държави ще доведе от самосебе си до интернационална колективистична държава.

Един анализ на модерното понятие за държавата като общност на интереси и на чувства, свързани с нея, показва ясно, че, независимо от това, че еднаквият вътрешен режим може да улесни отношенията на приятелство и сътрудничество между две държави, въобще не е казано, че това води автоматически и постепенно до обединение, докато съществуват колективни интереси и чувства, свързани с поддържането на обединение, затворено в граници. от опит знаем, че шовинистичните чувства и протекционистките интереси могат лесно да доведат до сблъсък и до съперничество и между две демокрации. Не е казано също така, че една богата социалистическа държава трябва непременно да приеме да сподели собствените си ресурси с друга държава, също социалистическа, но много по-бедна, само защото и в нея управлява режим, аналогичен на нейния.

Следователно премахването на политическите и икономическите граници между две държави не произтича непременно от едновременното установяване на определен вътрешен режим във всяка от тях, а е отделен проблем, към който трябва да се пристъпи с подходящи средства. Вярно е, че човек не може да е социалист, без заедно с това да е и интернационалист, но то е поради идеологическа връзка, а не поради политическа и икономическа необходимост и от победата на социализма в отделни държави не произтича непременно интернационалната държава.

2) Това, което водеше до по-нататъшното подчертаване, по независим начин, на тезата за федерацията, бе фактът, че съществуващите политически партии, свързани с минало на борби, водени в рамките на всяка нация, са свикнали, по навик или по традиция, да си поставят всеки проблем като изхождат от негласната предпоставка за съществуването на националната държава и като смятат международните проблеми за въпроси на „външната политика“, които трябва да бъдат разрешавани посредством дипломатически действия и договори между различните правителства. това поведение е отчасти причина, отчасти следствие на по-горе споменатото, според което, след като се завземат дестиниите на властта в собствената страна, споразумението и обединението с подобни режими в

други страни е нещо, което става автоматически, без необходимост от политическа борба, посветена специално на него.

А у авторите на този текст съществуваше дълбокото убеждение, че който иска да постави проблема за интернационалното устройство като централен в съвременната историческа епоха и смята неговото решаване за необходима предпоставка за разрешаването на всички институционални, икономически и социални проблеми, наложени на нашето общество, трябва задължително да преценява от тази гледна точка всички въпроси, имащи отношение към вътрешните политически противоречия и поведението на всяка партия, също и що се отнася до тактиката и стратегията на ежедневната борба. Всички проблеми, от конституционните свободи до класовата борба, от планирането до завземането на властта и употребата ѝ биват осветявани, при поставянето им, по нов начин, изхождайки от предпоставката, че първата цел, която трябва да бъде постигната, е единното устройство в рамките на интернационализма.

Една и съща политическа маневра, опирането на едната или другата от участващите в играта сили, подчертаването на един или друг лозунг придобиват твърде различен аспект в зависимост от това дали за главна цел се смята завземането на властта и осъществяването на определени реформи във всяка отделна държава, или пък създаването на икономически, политически и морални предпоставки за установяването на федерално устройство, което да обхване целия континент.

3) Още една причина - и може би най-важната - бе това, че идеалът за европейска федерация, прелюдия към една световна федерация, който само преди няколко години изглеждаше далечна утопия, днес, след края на тази война, се представя като достижима и съвсем близка цел. Сред тоталното объркване и смесване на народи, което войната предизвика във всички страни, попаднали под немска окупация, при необходимостта да се възстанови на нови основи една почти напълно разрушена икономика, да се поставят на масата всички проблеми, отнасящи се до политически граници, митнически бариери, етнически малцинства и т.н.; предвид самия характер на тази война, в която националният елемент бе толкова често изместван от идеологическия, в която видяхме малки и средноголеми държави да се отказват до голяма степен от суверенитета си в полза на по-силни държави и в която дори и самите фашисти заместиха понятието „национална независимост“, с „жизнено пространство“, във всички тези елементи трябва да се видят податките, които правят днес, в края на войната, по-актуален от всякога проблема за федералното устройство на Европа.

Той би могъл да интересува сили, произлизащи от всички социални класи, както по икономически, така и по идейни причини. Приближаването към него може да стане чрез дипломатически преговори и чрез народна агитация, като се лансира сред образованите класи изучаването на свързаните с него проблеми и като се предизвикат революционни ситуации, след чието осъществяване да не е възможно връщане назад; като се влияе на управляващите кръгове на държавите-победителки и като се провежда агитация в победените държави, убеждавайки ги, че те могат да намерят спасението си и да избегнат пагубните последствия от поражение само в една свободна и обединена Европа.

Именно затова възникна нашето движение. Заради изключителната важност на този проблем пред всички други, налагащи се в епохата, в която навлизаме; заради убедеността, че, ако оставим положението да се втвърди в старите националистически калъпи, възможността ще бъде пропусната завинаги и на нашия континент няма да има никакъв мир, нито продължаващо благоденствие. Всичко това ни подтикна да създадем независима организация, за да се борим за идеята за федеративна Европа като цел, осъществима в годините след края на войната.

Не крием трудностите на това начинание, нито могъществото на силите, които ще действат в обратна посока, но вярваме, че за първи път този проблем е поставен на масата на политическата борба не като далечен идеал, а като настоятелна, трагична необходимост. Нашето движение живее вече от почти две години в трудните условия на нелегалност, под фашисткото и нацистко потисничество, неговите последователи идват от редиците на антифашистите и всички те са на линия във въоръжената борба за свобода, и платиха вече тежкия данък на затвора заради общата кауза. Това наше движение не е и не иска да бъде политическа партия. Така, с тази своя много ясна характеристика, то иска да въздейства на различните политически партии и да действа вътре в тях не само за да бъде приета интернационалната линия, но и - и най-вече за това - всички проблеми на политическия живот да бъдат поставяни, като се гледат от този нов ъгъл, нещо към което досега бяхме твърде малко привикнали.

Не сме политическа партия защото, макар и да лансираме активно изучаването на всичко, отнасящо се до институционалните, икономическите и социалните измерения на европейската федерация, и макар да участваме дейно в борбата за нейното осъществяване и да се стараем да разберем кои сили ще могат да действат в нейна подкрепа в бъдещата политическа конюнктура, не искаме да се произнасяме

официално за бъдещия институционален ред, за по-голямата или по-малка степен на икономическо обобществяване, за по-голямата или по-малка административна децентрализация, и т.н., и т.н., които трябва да характеризират бъдещия федерален орган. оставяме тези проблеми да бъдат широко и свободно обсъждани и дискутирани в нашето движение и всички политически тенденции - от комунистическите до либералните - да бъдат представени при нас. Всъщност нашите следовници принадлежат почти всички към някоя от прогресивните политически партии: всички те са съгласни да се борят за основните принципи на една свободна европейска федерация, основана не на каквато и да е хегемония, нито на тоталитарно устройство и имаща необходимата структурна солидност, която да не позволи тя да бъде сведена до обикновено общество на народите. Тези принципи могат да се резюмират в следните точки: единна федерална армия, обща парична единица, премахване на митническите бариери и на ограниченията за емиграция между страните, принадлежащи към Федерацията, пряко представителство на гражданите във Федералното събрание, единна външна политика.

През тези две години нашето движение придоби широка известност сред антифашистките политически групи и партии. Някои от тях заявиха публично присъединяването си и симпатията си към нас. други се обърнаха към нас за сътрудничество при формулирането на програмите си. Може би няма да е самонадеяно ако кажем, че е отчасти наша заслугата проблемите на европейската федерация да са толкова често третираны в италианския нелегален печат. Нашият вестник „L'Unità Europea“ („европейско единство“) следи внимателно събитията във вътрешната и международната политика, като изразява позицията си спрямо тях абсолютно независимо.

Този текст, плод на разработването на идеи, довели на бял свят нашето движение, предствя, обаче, единствено мнението на своите автори и не представлява заемане на позиция от страна на движението. Желанието ни е чрез него да предложим теми за обсъждане на онези, които искат да преосмислят всички проблеми на международния политически живот, като имат предвид най-пресния идеологически и политически опит, най-осъвременените резултати на икономическата наука, най-смислените и разумни перспективи за бъдещето. Скоро ще дойдат нови изследвания. Нашето пожелание е те да могат да доведат до кипещ на идеи и да допринесат, в сегашната нагорещена обстановка на спешна необходимост от действие, за изясняване на идеите, което да направи действията все по решителни, съзнателни и отговорни.

Движението за свободна и обединена европа
Рим, 22 януари 1944 г.

ЗА СВОБОДНА И ОБЕДИНЕНА ЕВРОПА. ПРОЕКТ ЗА МАНЕФЕСТ.

ВЕНТОТЕНЕ 1941

Алтиеро Спинели, Ернесто Роси

I. КРИЗАТА НА МОДЕРНАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ

Модерната цивилизация избра за своя основа принципа на свободата, според който човекът не бива да е инструмент на други хора, а трябва да е независим център на живота. С този кодекс в ръка бе скалъпен грандиозен исторически процес на всички аспекти на социалния живот, които не биха го спазвали.

1) Бе утвърдено еднаквото право на всички нации да се организират в независими държави. Всеки народ, обособен по своите етнически, географски, езикови и исторически характеристики, трябваше да намери в държавния организъм, създаден от него, в зависимост от особената концепция за политически живот, инструмент за задоволяване по найдобър начин на своите нужди, независимо от каквато и да е външна намеса. Идеологията за националната независимост бе мощен подтик за напредък; тя допринесе за преодоляването на жалкия местен патриотизъм в смисъл на по-широка солидарност срещу потисничеството на чуждите господства; премахна много от спънките, които пречеха на движението на хора и на стоки; допринесе за това на територията на всяка нова държава с поизостанало население да се разпространят институциите и устройството на по-цивилизованите народи. Тя носеше обаче кълновете на империализма в капиталистическото общество, които нашето поколение видя да израснат, стигайки до създаването на тоталитарните държави и до развихрянето на световните войни.

Сега нацията не е смятана вече за исторически продукт на съвместното съжителство на хора, които, благодарение на дългото пребиваване заедно,

са достигнали до по-голямо единство на обичаи и на стремежи и откриват в своята държава най-ефикасната форма на организация на колективния живот в рамките на цялото човешко общество. Нацията се превърна в божествена същност, в организъм, който трябва да мисли единствено за собственото си развитие, без въобще да го е грижа за щетите, които другите могат да понесат от това. Абсолютният суверенитет на националните държави доведе до желанието за надмощие на всяка от тях, тъй като всяка се чувства заплашена от могъществото на другите и смята за свое „жизнено пространство“ все по-обширни територии, които да й позволят да се движи свободно и да си осигури средствата за съществуване, без да зависи от никого. това желание за надмощие би могло да се удовлетвори само чрез хегемонията на най-силната държава над всичките други подчинени.

Вследствие на това държавата се превърна от защитник на свободите на гражданите в господар на служещи поданици, с всички възможности да направи максимална военната им ефективност. и в периодите на мир, смятани като спиране, за да бъде подготвена неизбежната следваща война, волята на военните слоеве преобладава вече в много страни над волята на цивилните слоеве, правейки все по-трудно функционирането на свободната политическа система: училището, науката, производството, административният апарат работят основно за увеличаване на военния потенциал; майките са разглеждани като раждащи и отглеждащи войници и вследствие на това биват награждавани със същите критерии, с които на панаирите се дават награди на породистите животни; децата са обучавани от най-ранна възраст в занаята на войната и в омраза към чужденците; индивидуалните свободи се свеждат до нула, след като всички са военизирани и непрекъснато повиквани на военна служба; повтарящите се войни принуждават хората да изоставят семействата, работата, имотите си и да жертват живота си за цели, чиято стойност наистина никой не разбира; за няколко дни биват разрушени десетилетните резултати на усилията, извършени в името на увеличаването на колективното благо.

Тоталитарните държави осъществиха по най-последователен начин обединението на всички сили, прилагайки максимално централизиране и автархия и затова се проявиха като най-подходящите за днешната международна обстановка организации. достатъчно е една нация да направи крачка напред към по-подчертан тоталитаризъм, за да бъде последвана от другите, повлечени в същата бразда от колективната воля за оцеляване.

2) Бе утвърдено еднаквото право на всеки гражданин да участва във формирането на държавната воля. така тази воля би трябвало да е синтез

от променящите се икономически и идеологически изисквания на всички социални категории, изразени свободно. подобна политическа организация разрешава да се коригират или поне да се смекчат много от найголемите несправедливости, наследени от миналите режими. Но свободата на печата и на сдружаване и последователното разширяване на правото на глас правеха все по-трудна защитата на старите привилегии при запазване на представителната система.

Безимотните се научаваха постепенно да си служат с тези инструменти, за да атакуват правата, придобити от състоятелните класи. Социалните налози върху нетрудовите доходи и върху наследствата, прогресивните квоти при по-големите доходи, освобождаването от данъци на минималните доходи и на имотите от първа необходимост, безплатното обществено училище, увеличаването на разходите за здравеопазване и социални грижи, аграрните реформи, контролът във фабриките заплашваха привилегированите слоеве в най-укрепената им цитадела.

И привилегированите слоеве, съгласни с равенството на политическите права, не можеха да допуснат безимотните класи да се възползват от тях, за да се опитат да осъществят онова равенство, което би придало на тези права конкретното съдържание на ефективна свобода. Когато, след края на първата световна война, заплахата стана твърде голяма, бе нормално тези слоеве да приветстват шумно и да подкрепят установяването на диктатурите, които отнемаха законните оръжия от ръцете на противници им.

От друга страна, създаването на гигантски индустриални и банкови обединения и на синдикати, събиращи под единно ръководство армии от работници - синдикати и обединения, които упражняваха натиск върху правителството, за да осигурят политика, отговаряща най-конкретно на техните специфични интереси - заплашваха да раздробят държавата на множество икономически феодални владения в жестока борба помежду им. демократично-либералните уредби, превръщайки се в инструмент, с който тези групи си служеха, за да експлоатират по-добре цялата общност, губеха все повече престижа си и така се разпространяваше убеждението, че само тоталитарната държава, след като премахне народните свободи, би могла по някакаъв начин да разреши конфликта на интереси, който съществуващите политически институции не можеха вече да удържат. Всъщност тоталитарните режими заздравиха позициите на различните социални категории в точките, до които те бяха стигнали постепенно и наложиха полицейски контрол над целия живот на гражданите, елиминирайки насилствено всеки несъгласен и всяка законова възможност за промяна на действащото състояние на нещата. така бе

осигурено съществуването на абсолютно паразитния слой на незаинтересованите поземлени собственици и на рентниерите, които допринасят за общественото производство само като прибират квитанциите за рентата си; на слоевете на монополистите и на веригите от дружества, които експлоатират потребителите и стопяват парите на дребните спестители; на плутократите, скрити зад кулисите, които дърпат конците на политиците, за да управляват цялата държавната машина единствено в своя полза под формата на привидно преследване на висшите национални интереси. Запазват се огромните богатства на шепа хора и мизерията на масите, изключени от каквато и да е възможност да се възползват от плодовете на модерната култура. Спасен е, в общи линии, един икономически режим, при който материалните резерви и работната сила, които би трябвало да задоволяват основните нужди за развитие на жизнената човешка енергия, са насочени към задоволяване на празните интереси на онези, които са в състояние да плащат; икономически режим, при който могъществото на парите се предава по наследство и се увековечава все в същия слой, превръщайки се в привилегия, несъответстваща на неговия действителен принос. При това полето на възможностите на пролетариата е толкова стеснено, че, за да преживеят, работниците често са принудени да се оставят да ги експлоатира онзи, който им предложи каквато и да е възможност за работа.

За да държат в бездействие и в подчинение работническата класа, синдикатите бяха превърнати от свободни органи за борба, ръководени от хора, които се радваха на доверието на организираните, в органи за полицейски надзор, под ръководството на служители, избрани от управляващата група и отговарящи единствено пред нея. Ако бъде направена някаква корекция на такъв икономически режим, тя е продиктувана единствено от изискванията на милитаризма, сливащи се с реакционните стремежи на привилегированите кръгове, довели на власт и укрепили тоталитарните държави.

3) Срещу авторитарния догматизъм се утвърди постоянната стойност на критичния дух. Всичко онова, което се твърдеше, трябваше да докаже правотата си или да изчезне. На методичността на това освободено от предразсъдъци поведение се дължат най-големите завоевания на нашето общество във всяка област. Но тази духовна свобода не издържа на кризата, която доведе тоталитарните държави. Нови догми, които трябваше да се приемат на вяра, или да се приемат лицемерно, се настаняват като господари във всички науки.

Въпреки че никой не знае що е раса, и че и най-елементарните исторически понятия показват нейната абсурдност, от физиолозите се

изисква да вярват, да докажат и да убедят другите, че някои принадлежат към избрана раса, само защото империализмът има нужда от този мит, за да подклажда омраза и гордост сред масите. Най-явните понятия на икономическата наука трябва да бъдат смятани за анатема, за да се представят автархичната политика, балансираните размени и други стари инструменти на меркантилизма като изключителни открития на нашето време. поради икономическата взаимозависимост между всички части на света, жизнено пространство за всеки народ, който иска да запази ниво на живот, съответстващо на модерната цивилизация, е цялото земно кълбо. Бе обаче създадена псевдонауката за геополитиката, която иска да покаже състоятелността на теорията за жизнените пространства, за да даде теоретическа обвивка на желанието на империализма да се наложи. Основните данни на историята се фалшифицират в интерес на управляващата класа. Библиотеките и книжарниците се прочистват от всички произведения, смятани за „неортодоксални“. Мракът на оскурантизма отново заплашва да задуши човешкия дух. Самата социална етика на свободата и равенството е разклатена. Хората не са смятани вече за свободни граждани, които се опират на държавата, за да постигнат по-добре колективните си цели. те са слуги на държавата, която определя какви трябва да са техните цели и за воля на държавата се приема волята на онези, които държат властта. Хората не са вече правни субекти, а, подредени според йерархията, са длъжни да се подчиняват без да разсъждават на стоящите над тях власти, които се съсредоточват във фигурата на задължително обожествения вожд. режимът на кастите възкръсва нахално от собствената си пепел.

Тази реакционна тоталитарна цивилизация, след като победи в няколко страни, намери най-после в нацистка Германия силата, която бе определила като способна да бъде нейният най-висш израз. След педантична подготовка, като се възползва дръзко и безскрупулно от егоизма и глупостта на останалите, след като повлече след себе си други васални европейски държави - и първа сред тях италия - и се съюзи с Япония, която преследва подобни цели в Азия, тя се впусна в завоевателската си дейност. Нейната победа би означавала окончателното укрепване на тоталитаризма в света. Всичките й отличителни черти биха се проявили максимално, в крайна форма, и прогресивните сили биха били осъдени да останат в негативна опозиция за дълго време.

Традиционната арогатност и непреклонност на немските военни кръгове вече може да ни даде представа за това какъв би бил характерът на тяхното господство след победа във войната. победилите германци биха могли и да си разрешат лицемерно великодушие към европейските

народи, да уважат формално техните територии и политически институции, за да управляват така, удовлетворявайки глупавото патриотично чувство, което гледа цвета на граничните колчета и националността на политиците на сцената, вместо да гледа съотношението на силите и истинското съдържание на държавните органи. Както и да е маскирана, действителността би била все същата: едно подновено разделение на човечеството на спарти и илоти.

И евентуално компромисно решение между воюващите страни би означавало следваща крачка напред за тоталитаризма, защото всички страни, които биха се спасили от „прегръдката“ на Германия, ще възприемат нейните форми на политическа организация, за да се подготвят по подходящ начин за започване на нова война.

Но хитлеристка Германия, след като успя да повали една след друга по-малките държави, с действията си принуди все по-могъщи сили да се включат в борбата. Смелата войнственост на Великобритания, дори в най-критичния момент, когато беше останала сама да дава отпор на врага, допринесе за това германците да се сблъскат с храбрата съпротива на руската армия и даде време на Америка да мобилизира безкрайните си производствени ресурси. и тази борба срещу германския империализъм се свързва тясно с борбата, която китайският народ води срещу японския империализъм.

Огромни маси хора и несметни богатства се изправиха срещу тоталитарните сили; могъществото им достигна пре делната си точка и тоталитарните сили вече се топят последователно. А противостоящите им сили прехвърлиха точката на максимална депресия и са вече в подем.

Войната на съюзниците с всеки изминал ден събужда волята за освобождение и в страни, които се подчиниха на насилието и бяха замаяни от получения удар. тя събужда това желание дори сред народите на страните от оста, които си дават сметка, че са били въввлечени в една отчайваща ситуация само за да бъдат задоволени апетитите за власт на техните господари.

Бавният процес, благодарение на който огромни маси хора се оставяха да бъдат моделирани пасивно от новия режим, като се приспособяваха към него и така допринасяха за укрепването му, вече спря. За сметка на това започна обратният процес. В огромната вълна, която се надига бавно, се оказват всички прогресивни сили, най-просветените части от работническата класа, които не се оставиха да бъдат разколебани от терора и от ласкателствата в стремежа си към една по-висша форма на живот. Сред тях са най-осъзнатите елементи от интелектуалните слоеве, обидени от деградацията, на която е подложена интелигенцията;

предприемачите, които, чувствайки се способни за нови инициативи, биха искали да се освободят от букаите на бюрокрацията и от националните автархии, спъващи всяко тяхно движение; накрая всички онези, които поради вродено чувство за достойнство не искат да превиват гръб в унижително слугуване.

На всички тези сили днес е поверено спасението на нашата цивилизация.

Оражението на Германия не би могло, обаче, да пренареди.

II. ЗАДАЧИТЕ СЛЕД КРАЯ НА ВОЙНАТА. ЕДИНСТВОТО НА ЕВРОПА.

Мавтоматически европа според нашия цивилизационен идеал. В краткия интензивен период на всеобща криза (разрушени държави, народни маси, жадни за нови слова, като разтопена материя, чакаща да бъде излята в нови форми, готови да тръгнат след сериозни интернационалисти) най-привилегированите от старите национални системи слоеве ще се опитат подмолно или чрез насилие да укротят вълната от интернационалистични чувства и страсти и ще се посветят упорито на възстановяването на старите държавни органи. и е вероятно управляващите в Англия, може би в съгласие с управляващите в Америка, да се опитат да тласнат нещата в тази посока, за да бъде продължена политиката на равновесие на силите в съзвучие с видимия непосредствен интерес на техните империи.

Консервативните сили, т.е. управляващите основните институции на националните държави; висшите кадри на въоръжените сили, сливащи се с монархиите (там, където те съществуват); групите на монополистичния капитализъм, свързали съдбата на своите печалби със съдбата на държавата; едрите поземлени собственици и висшето духовенство, чиито паразитни доходи могат да бъдат гарантирани само в едно стабилно консервативно общество; и след тях цялата неизброима папlach от хора, зависещи от тях или пък заслепени от традиционната им мощ; всички тези реакционни сили вече усещат, че сградата скърца и гледат да се спасят. Срутването ѝ ще ги лиши изведнъж от всички гаранции, които са имали досега и ще ги изложи на атаката на прогресивните сили.

РЕВОЛЮЦИОННАТА СИТУАЦИЯ: СТАРИ И НОВИ ТЕЧЕНИЯ

Падането на тоталитарните режими ще означава за цели народи, в сантиментален смисъл, настъпване на „свободата“; ще изчезне всяка спирачка и автоматически ще се възцарят свободата на словото и свободата на сдружаване. Ще настъпи триумфът на демократичните

тенденции. те имат безброй оттенъци, от много консервативния либерализъм до социализма и анархията. те вярват в „спонтанното зараждане“ на събитията и на институциите, в абсолютната доброта на импулсите, които идват от низините. Не искат да упражняват натиск върху „историята“ , „народа“, „пролетариата“ и както още наричат своя Бог. Вярват в края на диктатурите, като си го представят като връщане на народа на неотемното право на самоопределение, увенчаването на техните мечти е създаването на учредително събрание, избрано с най-широк вот и при най-стриктно спазване на правата на избирателите; събранието трябва да реши каква конституция да се създаде. Ако народът е незрял, конституцията ще е лоша, но ще може да бъде поправена само посредством последователна работа за неговото убеждаване.

Демократите не се отказват по принцип от насилието, но искат да го използват само когато болшинството е убедено, че то е необходимо, т.е., когато то е само нещо като излишната точка върху „i“-то. Затова те са подходящи ръководители само в епохи на обикновено управление, при което народът, в своята цялост, е убеден, че основните институции са добри и че трябва да бъдат поправени само в относително второстепенни аспекти. през революционните епохи, когато институциите не трябва вече да се управляват, а да се създават, демократичните практики се провалят с гръм. Жалостивото безсилие на демократите по време на руската, немската и испанската революции са три от най-пресните примери. при такива ситуации, след като падне старият държавен апарат, със своите закони и администрация, се пръкват моментално, с образа на старата законност, или презирайки я и отричайки я, поредица от народни събрания и представителства, в които се вливат и се конфронтират всички прогресивни социални сили. така народът има няколко основни нужди, които трябва да бъдат задоволени, но не знае какво иска и какво да направи. С милионите си глави не успява да се ориентира и се разпада на множество тенденции, които се борят помежду си.

В момента, в който е необходимо максимално сцепление и смелост, демократите се чувстват объркани, тъй като нямат зад себе си спонтанното народно съгласие, а само един мощен тътен от страсти. Мислят, че е техен дълг да фомират това съгласие и се представят като молеци проповедници там, където са необходими ръководители, които да водят, като знаят къде искат да стигнат. пропускат подходящите случаи за укрепване на новия режим, мъчат се да задействат веднага органи, които изискват дълга подготовка и са подходящи за периодите на относително спокойствие. оставят на противниците си години, от които те после се възползват, за да ги свалят от власт. Въобще представляват, с безбройните

си тенденции, не волята за обновление, а обърканите прищявки, които царят във всяка глава и които, парализирайки се взаимно, подготвят подходящата почва за развитието на реакцията. демократическата политическа методология ще бъде мъртъв товар при революционна криза.

Докато демократите разрушават постепенно в словесни битки предишната си популярност на защитници на свободата, и поради липсата на каквато и да е сериозна политическа и социална революция, неминуемо ще се възстановят предтоталитарните политически институции и борбата ще се върне пак в старата схема на противопоставяне на класите.

Схващането, според което класовата борба е целта, до която се свеждат всички политически проблеми, съставляваше основната директива, особено за работниците от фабриките, и допринесе за това да придаде значимост на тяхната политика, докато не беше поставен въпросът за основните институции; той, обаче, се превръща в инструмент за изолиране на пролетариата, когато стане наложителна необходимостта от промяна на цялата организация на обществото.

Тогава работниците, възпитани класово, се интересуват единствено от отстояването на собствените си класови, или дори браншови искания, без да ги е грижа как да ги свържат с исканията, отстоявани от останалите слоеве. или се стремят към едностранна диктатура на тяхната класа, за да осъществят утопичната колективизация на всички материални производствени средства, прокламирана от вековната пропаганда като върховно средство за премахване на всичките им злини. тази политика не може да окаже влияние върху никой друг слой, освен върху работниците, които така лишават другите прогресивни сили от подкрепата си, или пък ги оставят да попаднат в ръцете на реакцията, която ги организира ловко, за да пречупи гръбнака на самото пролетарско движение. Сред различните пролетарски тенденции, следващи класовата политика или политиката на колективистичния идеал, комунистите признаха трудността да привлекат достатъчно последователи, за да победят и затова - за разлика от други народни партии - се превърнаха в едно строго дисциплинирано движение, което експлоатира руския мит, за да организира работниците, но не се ръководи от тях, а ги използва в най-непоследователни маневри.

При революционни кризи това поведение прави комунистите по-ефикасни от демократите, но, тъй като те делят, колкото е възможно повече, работническата класа от другите революционни сили - като проповядват, че тяхната „истинска“ революция трябва да настъпи тепърва

- се оказват, в решителните моменти, сектански елемент, който отслабва цялото. освен това, абсолютната им зависимост от руската държава, която ги използва многократно за осъществяване на националната си политика, им пречи да водят каквато и да е последователна политика. те все имат нужда да се крият зад някой Каролъи, някой Блум, някой Негрин, за да се сгромолясат после с лекота заедно с използваните демократични чучела. Защото властта се взема и се държи не просто с хитрост, а чрез способността да се отговори по органичен и жизнен начин на нуждите на модерното общество.

Ако утре борбата остане скована в традиционното национално поле, ще бъде много трудно да се избегнат старите колебания. Националните държави са планирали така дълбоко съответните си икономики, че много скоро централен въпрос ще стане как да се разбере коя група икономически интереси, т.е. коя класа трябва да държи командните дестове на плана. Фронтът на прогресивните сили ще бъде лесно разбит в сблъсъка между класи и икономически категории. Много е вероятно полза от това да извлекат реакционерите.

Едно истинско революционно движение трябва да се роди от онези, които са успели да разобличат старите политически постановки; то трябва да може да сътрудничи с демократичните сили, с комунистическите сили и с всички онези, които работят заедно за разрушаването на тоталитаризма, без обаче да разреши на никоя от тях да го хване в мрежите на политическата си практика.

Реакционните сили имат ловки хора, обучени да ръководят и те ще се борят настървено, за да запазят превъзходството си. В трудни моменти ще успеят да се представят добре маскирани, ще се обявят за борци за свобода, за мир, за общо благоденствие, за подкрепа на най-бедните класи. и в миналото сме виждали как те се вмъкнаха в народните движения и ги парализираха, отклониха ги, превърнаха ги в собствената им противоположност. Без съмнение, те ще са най-опасната сила, за която ще трябва да се държи сметка.

Това, което те ще се опитат да използват, за да окажат натиск, ще бъде възстановяването на националната държава. Така те ще могат да окажат натиск върху най-разпространеното народно чувство, най-обиденото от последните събития, най-лесно употребимото за реакционни цели: чувството на патриотизъм. Така те могат да се надяват, че ще объркат по-лесно противниците си, тъй като за народните маси единственият придобит досега политически опит е осъществяващият се в национален план и затова е доста лесно да бъдат привлечени и те, и

късогледите им лидери, във възстановяването на държавите, пометени от бурята.

Ако бъде постигната тази цел, реакцията ще победи. привидно тези държави биха могли да са широко демократични и социалистически, но връщането на властта в ръцете на реакционерите ще бъде само въпрос на време. Ще се възродят националните омрази и всяка от новите държави ще разчита, за задоволяването на собствените си интереси, само на силата на оръжието. отново главна задача ще стане, в подългосрочен или в пократкосрочен план, превръщането на народите в армии. Генералите ще започнат да командват отново, монополистите ще печелят от автархиите, бюракратичният апарат ще се раздува, свещениците ще държат в покорство масите.

Всички завоевания от първия момент ще се превърнат в нищо пред необходимостта от нова подготовка за война.

Проблемът, който трябва да бъде разрешен преди всичко, е окончателното премахване на разделението на Европа на суверенни национални държави; ако той не бъде разрешен, всякакъв друг прогрес ще бъде само привиден. разрушаването на по-голямата част от държавите на континента под германския барабанен тътен направи обща съдбата на европейските народи, които или всички заедно ще останат под германското господство, или всички заедно ще влязат, след падането на Германия, в революционна криза, в която няма да се чувстват сковани и разграничени в здрави държавни структури. Сега, много повече отколкото в миналото, духовете са настроени за една федерална реорганизация на Европа. тежките изпитания от последните десетилетия отвориха очите на онези, които не искаха да гледат и доведоха до съзряването на условия, благоприятни за нашия идеал.

Всички мислещи хора си дават вече сметка, че равновесието на независимите европейски държави не може да се запази в съжителство с милитаристична Германия при равни условия с другите страни, нито пък може да се раздробява Германия и да ѝ се стъпи на врата след като бъде победена. Стана ясно, че никоя европейска страна не може да остане настрана, докато другите се борят и че декларациите за неутралитет и договорите за ненападение нямат никаква стойност. Вече се прояви непригодността и дори вредността на организации от типа на обществото на народите, което претендираше, че ще гарантира международното право без военна сила, която да наложи решенията му и като се спазва абсолютният суверенитет на участващите държави. оказа се абсурден принципът за ненамеса, според който всеки народ би трябвало да се остави свободен да си избере деспотичното правителство, което иска,

скакш вътрешната уредба на всяка отделна страна не е от жизнен интерес за всички останали европейски страни. Станаха неразрешими многобройните проблеми, които тровят международния живот на континента - очертаването на границите в зоните със смесено население, защитата на инородните малцинства, излазът на море на страните, разположени във вътрешността, балканският въпрос, ирландският въпрос и т.н. те биха намерили най-простото си разрешение в европейската федерация така, както бяха разрешени в миналото съответстващите проблеми на държавиците, влезли в по-широки национални обединения: те изгубиха свадливостта си, превръщайки я в проблем на отношенията между отделните провинции.

От друга страна краят на чувството за сигурност, произтичащо от невъзможността да бъде нападната Великобритания, която препоръчваше на англичаните *splendid isolation*, разпадането на френската армия и дори на френската република при първия сериозен сблъсък с немските сили (резултат, който, надяваме се, е смекчил донякъде шовинистичната убеденост за абсолютното галско превъзходство) и найече съзнанието за преживяната опасност от тотално подчинение, всички тези обстоятелства ще благоприятстват създаването на федерален режим, който да сложи край на настоящата анархия. и това, че Англия прие вече принципа за независимостта на индия, и че Франция изгуби потенциално, чрез признаването на поражението си, своята империя, увеличава възможността за намиране на основа за споразумение за европейско устройство в 'колониалните владения'.

Към всичко това трябва да се прибави накрая изчезването на някои от основните династии и слабата основа, която поддържа оцелелите. Наистина трябва да се има предвид, че династиите, смятащи отделните страни за традиционно собствено право, представляваха, със значителните си, защитавани от тях самите интереси, сериозна пречка за рационалното организиране на Съединените европейски Щати, които могат да се опрат единствено на републиканската конституция на федералните държави. и когато, след преодоляването на хоризонта на Стария континент, всичките народи, които представляват човечеството, се прегърнат с едно общо виждане, ще трябва все пак да се признае, че европейската федерация е единствената приемлива гаранция, че отношенията с азиатските и американските народи могат да се развият на основата на мирно сътрудничество, в очакване на по-далечното бъдеще, когато ще стане възможно политическото обединение на цялото земно кълбо.

Затова разграничаването между прогресивни и реакционни партии не е вече по формалната линия на по-голяма или по-малка демокрация, на

установяването на повече или помалко социализъм, а по същностно новата линия, която разделя тези, които схващат като главна цел на борбата старото виждане, т.е. завземането на националната политическа власт - и които ще играят, макар и неволно, по свирката на реакционните сили, като допуснат да се втвърди връщаната лава на народните страсти в стария калъп и да възкръснат старите безмислици - и онези, които ще видят като главна задача създаването на една солидна интернационална държава и ще насочат към тази цел народните сили и след вземането на властта в национален план, ще я използват преди всичко като инструмент за осъществяване на интернационалното единство.

С пропаганда и действие и със стремеж да се постигнат споразумения и да се установят по всякакъв начин връзки между отделните движения, които със сигурност се създават в различни страни, е необходимо още отсега да се поставят основите на движение, което да може да мобилизира всички сили и да помогне да се роди новият организъм, който ще бъде най-грандиозното и най-новаторското творение, появявало се в Европа от векове. Това движение трябва да създаде здрава федерална държава, разполагаща с европейски въоръжени сили вместо националните армии, да разруши решително икономическите автархии, които са гръбнакът на тоталитарните режими; да има достатъчно органи и средства, за да гарантира изпълнението, в отделните федерални държави, на своите разпоредения, насочени към поддържането на общия ред, макар и оставяйки на държавите автономност, която да им позволява гъвкави възможности и развитие в политическия живот, съответстващ на типичните особености на различните народи.

Ако в главните европейски страни има достатъчен брой хора, които да разберат това, победата ще бъде скоро в ръцете им, защото обстановката и хората ще са благосклонни към това дело. Те ще се озоват срещу партии и тенденции, дисквалифицирани от разрушителните преживявания на последните двадесет години. И тъй като ще е настъпил часът за нови дела, ще е настъпил и часът на новите хора: на **Движението ЗА СВОБОДНА И ОБЕДИНЕНА ЕВРОПА**.

III. ЗАДАЧИ НА СЛЕДВОЕННИЯ ПЕРИОД. РЕФОРМА НА ОБЩЕСТВОТО

Една свободна и обединена Европа е необходимата предпоставка за укрепването на модерната цивилизация, която бе спряна от тоталитарната ера. Веднага след края на тази ера ще тръгне отново историческият процес срещу неравенството и социалните привилегии. Всички стари

консервативни институции, които пречеха за неговото осъществяване, ще са рухнали или ще са в процес на разпадане и тяхната криза трябва да бъде използвана с кураж и решителност.

Европейската революция, за да отговори на нашите изисквания, трябва да бъде социалистическа, т.е., трябва да има за цел еманципацията на работническата класа и осъществяването на по-човешки условия за живот за нея. ориентирът за предприемане на необходимите мерки в тази насока не може обаче да бъде чисто доктриналният принцип, според който частната собственост на материалните средства за производство трябва да бъде по принцип премахната или да бъде толерирана само временно, когато е невъзможно да се мине без нея. общото одържавяване на икономиката беше първата утопична форма, в която работническата класа виждаше своето освобождаване от капиталистическия ярем: но, ако това се осъществи напълно, то няма да доведе до мечтаната цел. А ще доведе до създаването на режим, при който цялото население ще е подчинено на малобройната класа на бюрократите, които ще управляват икономиката.

Истинският основен принцип на социализма, по отношение на който общата колективизация е само прибързан и погрешен извод, е онзи, според който икономическите сили не трябва да владеят хората, а - както става с природните сили - да им бъдат подчинени, да бъдат насочвани и контролирани по най-рационален начин, така че масите да не са техни жертви. Гигантските сили на прогреса, които произтичат от индивидуалния интерес, не бива да бъдат унищожени в мъртвото блато на рутинната практика, за да не се окажем после пред неразрешимия проблем за възраждането на предприемаческия дух с диференциацията на заплатите и с други подобни мерки; обратното: тези сили трябва да бъдат поощрявани и окуражавани, като им се предложат по-големи възможности за развитие и реализация, като същевременно се укрепват и усъвършенстват каналите, които да ги насочват към целите, носещи по-голяма изгода за цялата общност.

Частната собственост трябва да бъде премахната, ограничена, коригирана, разглеждайки всеки конкретен случай, а не догматично, по принцип. тази директива се включва естествено в процеса на формиране на европейски икономически живот, освободен от кошмарите на милитаризма или на националния бюрократизъм. рационалното решение трябва да заеме мястото на нерационалното и в съзнанието на работниците. Като искаме да посочим по-подробно съдържанието на тази директива, и като предупреждаваме, че изгодността и начините за осъществяване на всяка прагматична точка трябва винаги да се преценяват

във връзка с вече необходимата предпоставка за европейското единство, подчертаваме следните неща:

а) Не може да се оставят в ръцете на частници предприятията, които, осъществявайки задължително монополистична дейност, са в състояние да експлоатират масата консуматори. от този тип са например електрическите компании, предприятията, които искат да се задържат поради колективен интерес, но които, за да устоят, имат нужда от защитаващи данъци, от субсидии, от преференциални поръчки и т.н. (най-типичен пример за този вид индустрия досега в италия е черната металургия) и предприятията, които поради голямото количество на инвестираните капитали и броя на заетите в тях работници, или поради значимостта на сектора, доминиран от тях, могат да изнудват органите на правителството, като налагат най-изгодната за тях политика. (например: минната промишленост, големите банкови институти, военната индустрия). това е секторът, в който трябва задължително да се пристъпи към национализация в най-широк мащаб, без въобще да се спазват придобитите права.

б) Характеристиките, които са имали в миналото правото на собственост и правото на наследство, позволиха да се съсредоточат в ръцете на малък брой привилегировани хора богатства, които ще е добре да се разпределят, по време на революционната криза, по равно, за да се премахнат паразитните слоеве и за да се дадат на работниците средствата за производство, от които имат нужда, за да се подобрят икономическите им условия и да им се даде възможност да постигнат по-голяма житейска независимост. т.е., ние мислим за аграрна реформа, която, предоставяйки земята на онези, които я работят, да увеличи многократно броя на собствениците и за индустриална реформа, която да разшири собствеността на работниците в неограничените сектори чрез кооперативно управление, работническо акционерство и т.н.

в) Младите трябва да бъдат подпомагани чрез необходимите грижи, за да се намали максимално разстоянието между позициите, от които се тръгва в борбата за живот. Особено държавното училище трябва да даде ефективна възможност за продължаване на образованието до висши нива на най-добрите, а не на най-богатите и трябва да подготви, във всяка област на обучение, за изпращане към различни занаяти и към различни либерални и научни дейности определен брой лица, съответстващ на търсенето на пазара, така че средното заплащане да се окаже горе-долу еднакво за всички професионални категории, каквито и да са различията вътре във всяка категория, в зависимост от различните индивидуални способности.

г) почти безграничният потенциал за масовото производство на стоки от първа необходимост, с модерни технологии, разрешава вече да се осигури на всички, при една относително ниска социална цена, храна, жилище и дрехи, при осигуряване на минималните удобства, необходими за запазване на чувството на човешко достойнство. Затова човешката солидарност към онези, които се оказват изхвърлени в икономическата борба, не трябва да се изразява под формата на съжаление, което унижава и предизвиква същите злини, от чиито последствия се стремим да избягаме, а да е осъществена чрез серия мерки, които да гарантират безусловно на всички, независимо от това могат ли да работят или не, прилично равнище на живот, без да се намаляват стимулите за работа и за спестяване. Така никой няма да бъде принуден от мизерията да приема трудови договори, равни на подаяния.

д) Освобождаването на работническата класа може да стане само като се реализират условията, споменати в предходните точки и като не се допусне то да попадне в ръцете на икономическата политика на монополистичните синдикати, които просто пренасят в полето на работниците методите на принудата, типични най-вече за едрия капитал. Работниците трябва да бъдат отново свободни да избират доверени лица, за да договарят колективно условията, при които са склонни да предоставят труда си и държавата трябва да даде юридическите средства за гарантирането на спазването на заключителните договори. Всички монополистични тенденции ще могат да бъдат ефикасно преборени ако се осъществят тези социални промени.

Тва са промените, необходими, за да се създаде около новия ред един много широк кръг от граждани, заинтересовани той да бъде поддържан а също и за да може политическия живот да се развива под знака на свободата и да бъде пропит от силно чувство за социална солидарност. На тази основа политическите свободи ще могат наистина да имат конкретно, а не само формално изражение за всички, тъй като гражданските маси ще имат независимост и достатъчно съзнание, за да упражняват постоянен и ефикасен контрол върху управляващата класа.

Би било излишно да се спираме на конституционните институции, защото, след като не могат да се предвидят условията, в които те ще се появят и ще действат, само ще повторим онова, което вече всички знаят относно необходимостта от представителни органи, от създаване на закони, от независимост на съдебната власт, която ще заеме мястото на сегашната, за да прилага безпристрастно създадените закони; и също така за необходимостта от свобода на печата и свобода на сдружаване, за да бъде просветено общественото мнение и за да се даде на всички граждани

възможност да участват ефективно в живота на държавата. Необходимо е да се уточнят по-добре идеите само върху два въпроса, поради особената им значимост в нашата страна в този момент: за отношенията между държавата и църквата и за характера на политическото представителство:

а) Конкордатът, с който в италия Ватикана сключи съюз с фашизма, ще трябва със сигурност да бъде анулиран, за да се утвърди чисто светският характер на държавата и за да бъде посочено по недвусмислен начин върховенството на държавата над гражданския живот. Всички религиозни вярвания ще трябва да се уважават еднакво, но няма да се налага вече държавата да регулира отношенията между вероизповеданията.

б) Картонената барака, която фашизмът издигна с корпоративния закон ще се срути заедно с другите части от тоталитарната държава. Някои хора мислят, че от остатъците утре ще може да се вземе материал за изграждането на новия конституционен ред. Ние не вярваме в тази възможност. В тоталитарните държави корпоративните камари са жестоката подигравка, която увенчава полицейския контрол над работниците. дори обаче ако корпоративните камари бяха искрен израз на различните категории производители, представителните органи на различните професионални категории не биха могли никога да имат необходимата квалификация, за да договарят въпроси от общата политика, а при разглеждането на типично икономическите проблеми биха се превърнали в потиснически органи на синдикално най-силните категории. На синдикатите ще се полагат широки функции на сътрудничество с държавните органи, натоварени с разрешаването на проблемите, засягащи ги най-пряко, но със сигурност е изключено да им се повери каквато и да е законодателна функция, защото тогава в икономическия живот би настъпила феодална анархия, водеща до възобновяване на политическия деспотизъм. Много хора, които се оставиха наивно да бъдат завладяни от мита за корпоративизма, ще бъдат привлечени от обновителното дело, но ще трябва да си дадат сметка колко абсурдно е разрешението, за което те объркано мечтаят. Корпоративизмът може да съществува конкретно единствено във формата, възприета от тоталитарните държави, за да строява работниците под командата на функционери, които да контролират всяко тяхна крачка в интерес на управляващата класа.

Революционната партия не може да бъде дилетантски импровизирана в решителния момент, а трябва да започне да се формира още сега, поне що се отнася до централното ѝ политическо поведение, до нейните кадри и до първите директиви за действие. тя не бива да представлява една

разнородна маса от тенденции, събрани само негативно и преходно, т.е., заради антифашисткото им минало и които просто стоят и чакат да падне тоталитарния режим, готови да се пръснат, всяка по пътя си, след постигането на тази цел. революционната партия знае, че едва тогава започва истински нейното дело, и затова трябва да бъде съставена от хора, които да са на едно мнение относно главните проблеми на бъдещето.

Тази партия трябва да проникне с методичната си пропаганда навсякъде, където има потиснати от сегашния режим и като приеме за изходна точка проблема, чувстван като наймъчителен от отделните хора и класи, да покаже как той се свързва с други проблеми и кое може да бъде истинското му разрешение. Но от постепенно разширяващия се кръг от нейни симпатизанти трябва да избере и включи в организацията на движението само онези, за които европейската революция се е превърнала в цел на живота им; които да вършат дисциплинирано, ден след ден, необходимата работа, като внимават за нейната ефикасност и приемственост, дори в ситуации на най-тежка нелегалност и създават така солидна мрежа, която да даде плътност и твърдост на полабилната част от симпатизантите.

Без да пренебрегва която и да е възможност и което и да

е поле, за да сее своето слово, партията трябва да насочи дейността си преди всичко към средите, които са по-важни като център за разпространение на идеи и като център за набиране на бойки хора; най-вече към двете най-чувствителни към днешната и решаващи за утрешната социална ситуация групи: работническата класа и интелектуалните среди. Първата се е подчинявала най-малко на тоталитарното ограничение и ще бъде по-готова да реорганизира редиците си. интелектуалците, и особено по-младите, се чувстват духовно най-задушени и отвратени от деспотичния режим. Постепенно и други слоеве ще се окажат неизбежно привлечени в общото движение.

Всяко движение, което не успее в задачата за съюзяването на тези сили, е осъдено на безплодие, тъй като, ако е движение само на интелектуалци, ще бъде лишено от силата на масите, необходима за разбиването на реакционната съпротива; ще бъде подозрително и няма да се ползва с доверието на работническата класа. и макар и изпълнено с демократични чувства, то би имало склонност, при трудности, да се подхлъзне по наклона на мобилизацията на всички други класи срещу работниците, т.е., към реставрация на фашизма. Ако се опре само на пролетариата, движението ще бъде лишено от онази яснота на мисълта, която може да дойде само от интелектуалците и която е необходима, за да се осъзнаят новите задачи и новите пътища: ще остане в плен на старата

класова догма, ще вижда навред врагове и ще се подхлъзне по уклона на доктринерското комунистическо решение.

По време на революционната криза на това движение се полага да организира и да ръководи прогресивните сили, използвайки всички народни органи, които се формират спонтанно в кипящия котел, в който се закаляват революционните маси, не за да правят плебисцит, а в очакване да бъдат поведени. то ще черпи виждането си и сигурността за онова, което трябва да се направи, не от предварително ръкополагане от страна на още несъществуващата народна воля, а от съзнанието, че представлява съкровения изисквания на модерното общество. По такъв начин ще даде първите директиви на новия ред, първоначалната дисциплина на безформената маса. Чрез диктатурата на революционната партия ще се формира новата държава и около нея ще се изгради истинската нова демокрация. Няма опасност такъв революционен режим да се превърне задължително в нов деспотизъм. това може да стане, ако е бил моделиран сервилен тип общество. Но ако революционната партия създаде с твърда ръка още от първите стъпки условия за свободен живот, в който всички граждани да могат наистина да участват в живота на държавата, еволюцията ѝ ще се развие, макар и през евентуални второстепенни революционни кризи, към прогресивно разбиране и приемане на новия ред от страна на всички и затова към растяща възможност за функциониране, за свободни политически институции. днес е моментът, в който трябва да успеем да изхвърлим стария баласт, станал вече прекалена тежест, да бъдем готови за новото, което идва, толкова различно от онова, което сме си представяли, да отстраним бездейните между стари-

Те и да възбудим нова енергия сред младите. днес се търсят и се срещат, започвайки да градят бъдещето, онези, които откриха причините на сегашната криза на европейската цивилизация и затова събират наследството на всички движения, издигнали човечеството и пропадали поради не - разбиране на целта или на средствата за постигането ѝ. пътят, който предстои да се измине, не е лек, нито е сигурен. Но трябва да бъде извървян и ще бъде извървян!

Алтиеро Спинели - Ернесто Роси

